

Mirosław Osowski
Oddział Zbiorów Muzycznych
Biblioteka Uniwersytecka we Wrocławiu

Nowoczesne technologie w pracy Oddziału Zbiorów Muzycznych

Modern technologies in the work of Music Collection Department

Abstrakt:

W artykule przedstawiono wykorzystanie nowoczesnych technologii w pracy Oddziału Zbiorów Muzycznych oraz ich wpływ na zmianę w sposobie pracy i obsługi użytkowników. Zaprezentowano wieloletnią współpracę z Katalogiem RISM, w zakresie opracowywania rękopisów muzycznych, specyfikę opracowania katalogowego nowych druków muzycznych w formacie MARC21 w katalogu komputerowym BUWr oraz katalogu NUKAT, a także opis w formacie Dublin Core i pełnotekstową prezentację historycznych zasobów muzycznych w Bibliotece Cyfrowej UW. Przybliżono również problematykę udostępniania użytkownikom Biblioteki szczegółowej informacji nt. zasobu muzycznego poprzez digitalizację i udostępnianie na witrynie internetowej BUWr zdigitalizowanych katalogów kartkowych. Ponadto przedstawiono udział pracowników Oddziału w licznych projektach, w których wykorzystywane są różne techniki komputerowe i technologie teleinformatyczne.

Abstract:

The article presents the applicability of modern technologies in the work of Music Collection Department and their influence on the Department's working methods and servicing the users. Presented is a long-years collaboration with RISM Catalog within the scope of music manuscripts processing in Kallisto program, the specificity of cataloging new music prints in MARC21 format in Wrocław University Library electronic catalog and in NUKAT catalog, as well as description in Dublin Core and full text presentation of historical music materials in Digital Library of University of Wrocław. A closer look is taken at rendering available for the Library users detailed information about music document resources via digitization and access to digitized card catalogs at Wrocław University Library homepage. Moreover, the Department employees' participation in numerous projects is discussed in which various computer techniques as well as information and communication technologies are applied.

Słowa kluczowe:

Oddział Zbiorów Muzycznych, muzykalia, komputeryzacja, opracowanie, katalogi, digitalizacja, projekty

Keywords:

Music Collection Department, music documents, computerization, processing, catalogs, digitization, projects

Wstęp

Biblioteka Uniwersytecka we Wrocławiu w swojej strukturze – obok innych oddziałów specjalnych – posiada Oddział Zbiorów Muzycznych (dalej OZM), który opracowuje i udostępnia ogólnościatowy dorobek muzyczny, zgromadzony w jego zbiorach. Swoim profilem gromadzenia oddział obejmuje: drukowane i rękopiśmienne nuty, książki z zakresu muzykologii, czasopisma muzyczne, encyklopedie i słowniki muzyczne oraz katalogi tematyczne poszczególnych kompozytorów. OZM posiada w swoim zasobie ok 4 500 muzycznych starych druków, 3 000 rękopisów w zapisie nutowym, prawie 40 000 druków nutowych wydanych po 1801 r., blisko 17 000 książek o tematyce muzycznej, a także kilkaset tytułów fachowych czasopism.¹ Wszystkie nuty przechowywane w BUWr opracowywane są przez pracowników Oddziału, którzy katalogują je, w zależności od formy zapisu za pomocą dedykowanych im programów. Ogólną charakterystykę OZM ujęto w szeregu publikacji [2], [3], [9], [10], [14] a poszczególne części kolekcji muzycznej przybliżają artykuły szczegółowe [4], [5], [6], [7], [8], [11].

1. Opracowanie komputerowe

OZM, podobnie jak inne agendy BUWr, w latach 90. uzyskał dostęp do Internetu, a co za tym idzie – do wielu baz danych, pomocnych przy katalogowaniu zbiorów. Początkowo dysponował jednym komputerem przeznaczonym do opracowywania rękopisów muzycznych. Z czasem, dzięki komputeryzacji Biblioteki wszystkie stanowiska zostały wyposażone w komputery z dostępem do Internetu. Dzięki zainstalowaniu elektronicznych kont pocztowych, korespondencja z czytelnikami mogła odbywać się na bieżąco. Skróciło to znacznie proces zamawiania kopii, a także czas oczekiwania na odpowiedzi dotyczące dzieł przechowywanych w OZM. Wykorzystywane w poprzednich latach kopiowanie na mikrofilmach zastąpiono z czasem kopiami ksero, a później plikami cyfrowymi nagrywanymi na CD lub DVD. Obecnie, zdecydowana większość zamówień realizowanych przez Oddział wysyłana jest do czytelników za pomocą protokołu *FTP*. Obecnie w OZM korzysta się z dwóch podstawowych narzędzi do opracowywania muzykaliów.

2. VIRTUA

Opisy nut wydanych po roku 1800 umieszczane są w katalogu online BUWr za pomocą programu *Virtual*, z wykorzystaniem formatu *MARC21* dla druków muzycznych, a prace te koordynuje Narodowy Uniwersalny Katalog (NUKAT), skupiający opisy pol-

¹ Według stanu na dzień 31.12.2014.

skich bibliotek naukowych. Opracowanie muzykaliów w tym programie OZM rozpoczął w 2007 roku. Od tego czasu do bazy lokalnej BUWr wprowadzono już prawie 6000 opisów druków nutowych.

Od kilku lat opisy wrocławskich muzykaliów pozycjonowanych w NUKAT, prezentowane są w Wirtualnej Międzynarodowej Kartotece Hasel Wzorcowych (VIAF).² Jest to wspólny projekt bibliotek narodowych oraz największych bibliotek współpracujących ze sobą w ramach konsorcjów lokalnych lub międzynarodowych.

Chociaż druki te opracowywane są za pomocą programu *Virtua*, który jest narzędziem uniwersalnym, to jednak poszczególne elementy opisu bibliograficznego, które poniżej omówiono w zarysie, są dedykowane wydawnictwom nutowym.

W rekordzie bibliograficznym wydawnictwa muzycznego oprócz danych ogólnych podawane są dodatkowo informacje charakterystyczne dla dokumentów tego typu:

Pole 028 zawiera specyficzny dla druków muzycznych, nadany przez wydawcę, znak wydawniczy zawarty na wszystkich stronach druku. W polu tym umieszcza się również inne numery mające cechy znaku wydawniczego występujące tylko na okładce lub karcie tytułowej, ale niepojawiające się na dalszych stronach druku. Typ numeru określany jest poprzez wskaźniki: 2 – dla znaku wydawniczego, 3 – dla innych numerów [1, s. 26].

Pole 100 w przypadku druków muzycznych służy do określenia kompozytora utworu muzycznego. W przypadku utworów wokalnych, autora tekstu podaje się w innym polu z właściwym dopowiedzeniem [1, s. 43].

Pole 240 służy do określenia tytułu ujednoliconego. W przypadku muzykaliów możliwe jest dzięki niemu scalanie dzieł poszczególnych kompozytorów, co tworzy swoisty katalog. Ponadto, pozwala na zgromadzenie w jednym miejscu wielu wydań tego samego dzieła, co bardzo ułatwia pracę katalogera. To pole, choć stosowane nie tylko do muzykaliów, różni się zawartością podpól stosowanych w rekordzie tytułu ujednoliconego. Podaje się w nich m.in. formę utworu, obsadę wykonawczą, tonację utworu i numerację dzieła.

Pole 254 to część opisu bibliograficznego gdzie wpisywana jest postać zapisu muzycznego m.in. partytura, wyciąg fortepianowy czy partytura wokalna.

Pole 700 zawiera hasła dodatkowe określające osoby współodpowiedzialne za artystyczną lub intelektualną zawartość druku muzycznego. W tym polu umieszcza się hasła określające rodzaj współpracy, m.in. autorów tekstu, aranżacji, interpretacji wykonawczej, opracowania, transkrypcji lub współautora dzieła [1, s. 149].

Rekord egzemplarza z kolei uwzględnia osobliwość każdego druku dzięki możliwości jego szczegółowego opisu. Rekord egzemplarza druku muzycznego zawiera m.in. takie informacje jak liczbę luźnych głosów instrumentalnych lub wokalnych.

² VIAF – *Virtual International Authority File*.

3. RISM

Rękopisy muzyczne opracowywane są w programie Kallisto, udostępnionym przez Centralną Redakcję Międzynarodowego Katalogu Źródeł Muzycznych (*RISM*)³ z siedzibą we Frankfurcie nad Menem. Instytucja ta koordynuje katalogowanie muzykaliów w ok. 900 bibliotekach na całym świecie. Baza prezentuje obecnie ponad milion opisów historycznych źródeł muzycznych.⁴ W programie tym za jednostkę opisu katalogowego przyjęto utwór muzyczny w rękopisie pojedynczym lub zbiorczym [12, s. 149], który oprócz podstawowych danych bibliograficznych obejmuje również graficzną prezentację zapisu nutowego pierwszych taktów utworu. Początkowo do opisywania rękopisów wykorzystywane były programy *allegro* i *PIKaDo*⁵ oparte na systemie *DOS*. Ich użytkowanie ograniczało się do pracy na jednym stanowisku komputerowym. Opisy wykonywane za pomocą tych programów nagrywano na dyskietki i wysyłano do Frankfurtu pocztą tradycyjną, a tam kopiowano ich zawartość do bazy ogólnej. Opisy wrocławskich rękopisów, obok zasobu innych bibliotek współpracujących z RISM, prezentowane były w bazach, wydawanych cyklicznie na *CD-ROM*-ach.

The screenshot shows the RISM online search interface. At the top, there are navigation links for 'Home', 'Previous searches', and 'My lists', along with language options for 'deutsch' and 'english'. The main header displays the RISM logo and the text 'Répertoire International des Sources Musicales'. Below this is a search form with several fields: 'Library siglum' (set to 'PL-WRu'), 'Title', 'Composer', and 'Music incipit via on-screen keyboard (with trans)'. There are also 'and' dropdown menus between the fields. At the bottom right of the search form are 'Clear' and 'Search' buttons. Below the search form is a 'Limit search' section with 'Document Type' set to 'no restriction' and 'Source Type' set to 'Manuscript'. At the bottom, there is an 'On-screen keyboard' section with a piano keyboard graphic and buttons for 'Delete last note' and 'Clear'.

Ryc. 1. Wyszukiwarka RISM online.

Źródło: <http://www.rism.info/en/service/opac-search.html>

³ *RISM* – fr.: *Répertoire International des Sources Musicales* ; ang.: *International Inventory of Musical Sources* ; ger.: *Internationales Quellenlexikon der Musik*

⁴ Stan na koniec maja 2015 r. według <https://opac.rism.info/metaopac/search.do?methodToCall=selectLanguage&Language=en>

⁵ *PIKaDo* – *Pflege und Informationsverarbeitung Kategorisierter Dokumente*

Opisy te początkowo udostępniane były na komputerze w OZM. Później umieszczono je na macierzy, dzięki czemu dostępne były również na innych terminalach BUWr. W 2008 r. RISM dostarczył współpracującym bibliotekom program *Kallisto*, działający w środowisku *Windows*. Odtąd muzykalia opracowywane są bezpośrednio na serwerze *RISM*. Program ten można również instalować na wielu stanowiskach komputerowych. Opisy udostępniono bezpłatnie w Internecie wszystkim zainteresowanym (Ryc. 1). Dzięki wieloletniej dokumentacji dzieł muzycznych przez pracowników BUWr w ogólnodostępnej bazie *RISM online* umieszczono ponad 10000 rekordów dzieł z wrocławskich rękopisów muzycznych. Od 2014 r. melomani z całego świata uzyskali również dostęp do opisów katalogowych ponad 1 700 wrocławskich starych druków muzycznych, ujętych dotąd jedynie w wielotomowym katalogu drukowanym. Obecnie w Centrali *RISM* trwają prace nad wdrożeniem kolejnego programu do rejestracji ogólnoświatowego dorobku muzycznego.

4. Zdigitalizowane katalogi nut

Oddział Zbiorów Muzycznych, wychodząc naprzeciw wymaganiom współczesnego czytelnika, udostępnił w Internecie w postaci cyfrowej katalogi prowadzone dotąd w formie tradycyjnej. Dzięki temu czytelnik może zdalnie sprawdzić, czy interesujące go pozycje znajdują się w zasobach BUWr. I tak, w 2012 r., po uprzednim ujednoczeniu haseł autorskich, na stronie internetowej Biblioteki udostępniono użytkownikom cyfrową wersję alfabetycznego katalogu nut. W 2015 r., po umieszczeniu na stronie BUWr skanów katalogu systematycznego nut, czytelnicy uzyskali możliwość przeglądania zawartości zasobów muzycznych według podziału na formy i gatunki muzyczne. Dodatkowo, w przypadku katalogu alfabetycznego nut, dzięki specjalnej aplikacji możliwe jest zdalne zamówienie konkretnego woluminu do czytelnika. Ta metoda może być również wykorzystana w korespondencji dotyczącej zamówienia kopii dzieła. Obecnie trwają prace nad usprawnieniem nawigacji po obydwu katalogach z zastosowaniem programu do rozpoznawania tekstu.

5. Inwentarz elektroniczny

Nowe technologie wykorzystano również w procesie ewidencjonowania zbiorów, zastępując tradycyjne katalogi inwentarzowe nut nowych ich elektroniczną wersją (Ryc. 2). Dzięki współpracy z pracownikiem Oddziału Komputeryzacji BUWr, od początku 2012 r. rozpoczęto elektroniczne ewidencjonowanie nut nowych. Od tego czasu wpisano do inwentarza komputerowego OZM ponad 2 700 dzieł muzycznych, a dzięki dodatko-

wym aplikacjom narzędzie to wykorzystywane jest również jako baza danych z zakresu np. proveniencji, dedykacji i dawnych sygnatur. Jego rozbudowana wyszukiwarka pozwala również filtrować zawartość inwentarza według 20 innych kryteriów.

Nr.	Numeracja	Autor	Tytuł	Zbiory	Miejsce wyd.	Rok wyd.	Proveniencja	Formacja	Data opublikowania	Uwagi	Data zapisu	Access
1	5533	Haydn, Franz	Der Fische Psalm "Die Gatt nicht erwehlet"	101	Genève	1783	10100 Św. Edb.	Felner, J.C.	2001, 10, 8, 78.		Parafia	30. 06. 2002, 1974 Etk.
2	2628	Beethoven, Ludwig van	Engländerische Lieder und Weibler für drei...	101	Wien	1806	10100 Św. Edb.	Felner, J.C.	2001, 10, 8, 78.		Parafia	30. 06. 2002, 1974 Etk.
3	5534	Haydn, Franz	Die Fische Psalm "Die Gatt nicht erwehlet"	101	Genève	1783	10100 Św. Edb.	Felner, J.C.	2001, 10, 8, 78.		Parafia	30. 06. 2002, 1974 Etk.
4	2629	Beethoven, Ludwig van	Engländerische Lieder und Weibler für drei...	101	Wien	1806	10100 Św. Edb.	Felner, J.C.	2001, 10, 8, 78.		Parafia	30. 06. 2002, 1974 Etk.
5	2630	Beethoven, Ludwig van	Engländerische Lieder und Weibler für drei...	101	Wien	1806	10100 Św. Edb.	Felner, J.C.	2001, 10, 8, 78.		Parafia	30. 06. 2002, 1974 Etk.
6	2631	Beethoven, Ludwig van	Engländerische Lieder und Weibler für drei...	101	Wien	1806	10100 Św. Edb.	Felner, J.C.	2001, 10, 8, 78.		Parafia	30. 06. 2002, 1974 Etk.
7	2632	Beethoven, Ludwig van	Engländerische Lieder und Weibler für drei...	101	Wien	1806	10100 Św. Edb.	Felner, J.C.	2001, 10, 8, 78.		Parafia	30. 06. 2002, 1974 Etk.
8	2633	Beethoven, Ludwig van	Engländerische Lieder und Weibler für drei...	101	Wien	1806	10100 Św. Edb.	Felner, J.C.	2001, 10, 8, 78.		Parafia	30. 06. 2002, 1974 Etk.
9	2634	Beethoven, Ludwig van	Engländerische Lieder und Weibler für drei...	101	Wien	1806	10100 Św. Edb.	Felner, J.C.	2001, 10, 8, 78.		Parafia	30. 06. 2002, 1974 Etk.
10	2635	Beethoven, Ludwig van	Engländerische Lieder und Weibler für drei...	101	Wien	1806	10100 Św. Edb.	Felner, J.C.	2001, 10, 8, 78.		Parafia	30. 06. 2002, 1974 Etk.
11	2636	Beethoven, Ludwig van	Engländerische Lieder und Weibler für drei...	101	Wien	1806	10100 Św. Edb.	Felner, J.C.	2001, 10, 8, 78.		Parafia	30. 06. 2002, 1974 Etk.
12	2637	Beethoven, Ludwig van	Engländerische Lieder und Weibler für drei...	101	Wien	1806	10100 Św. Edb.	Felner, J.C.	2001, 10, 8, 78.		Parafia	30. 06. 2002, 1974 Etk.
13	2638	Beethoven, Ludwig van	Engländerische Lieder und Weibler für drei...	101	Wien	1806	10100 Św. Edb.	Felner, J.C.	2001, 10, 8, 78.		Parafia	30. 06. 2002, 1974 Etk.
14	2639	Beethoven, Ludwig van	Engländerische Lieder und Weibler für drei...	101	Wien	1806	10100 Św. Edb.	Felner, J.C.	2001, 10, 8, 78.		Parafia	30. 06. 2002, 1974 Etk.
15	2640	Beethoven, Ludwig van	Engländerische Lieder und Weibler für drei...	101	Wien	1806	10100 Św. Edb.	Felner, J.C.	2001, 10, 8, 78.		Parafia	30. 06. 2002, 1974 Etk.
16	2641	Beethoven, Ludwig van	Engländerische Lieder und Weibler für drei...	101	Wien	1806	10100 Św. Edb.	Felner, J.C.	2001, 10, 8, 78.		Parafia	30. 06. 2002, 1974 Etk.
17	2642	Beethoven, Ludwig van	Engländerische Lieder und Weibler für drei...	101	Wien	1806	10100 Św. Edb.	Felner, J.C.	2001, 10, 8, 78.		Parafia	30. 06. 2002, 1974 Etk.
18	2643	Beethoven, Ludwig van	Engländerische Lieder und Weibler für drei...	101	Wien	1806	10100 Św. Edb.	Felner, J.C.	2001, 10, 8, 78.		Parafia	30. 06. 2002, 1974 Etk.
19	2644	Beethoven, Ludwig van	Engländerische Lieder und Weibler für drei...	101	Wien	1806	10100 Św. Edb.	Felner, J.C.	2001, 10, 8, 78.		Parafia	30. 06. 2002, 1974 Etk.
20	2645	Beethoven, Ludwig van	Engländerische Lieder und Weibler für drei...	101	Wien	1806	10100 Św. Edb.	Felner, J.C.	2001, 10, 8, 78.		Parafia	30. 06. 2002, 1974 Etk.
21	2646	Beethoven, Ludwig van	Engländerische Lieder und Weibler für drei...	101	Wien	1806	10100 Św. Edb.	Felner, J.C.	2001, 10, 8, 78.		Parafia	30. 06. 2002, 1974 Etk.

Ryc. 2. Inwentarz elektroniczny OZM.

Źródło: <http://www.bu.uni.wroc.pl/~rafalr/izm/main.html>

6. Projekty realizowane przez pracowników Oddziału Zbiorów Muzycznych

6.1. Bibliotheca Sonans

W latach 2004–2005, dzięki zakupionemu przez BUWr skanerowi, kopie nut z uniwersyteckiej ksiąźnicy posłużyły jako źródło do szeregu koncertów i wystaw, zaprezentowanych europejskiej widowni w ramach projektu Bibliotheca Sonans. Współpraca Biblioteki z Wrocławskimi Kameralistami oraz uczelniami partnerskim w Graz i Pradze zaowocowała nagraniem 100 utworów na podstawie oryginałów nut, pochodzących z wrocławskiej kolekcji oraz prezentacją kilkudziesięciu muzykaliów na dziesięciu wystawach w kraju i poza jego granicami. Więcej informacji o projekcie znajduje się na stronach BUWr w zakładce projekty <http://www.bu.uni.wroc.pl/o-bibliotece/projekty> oraz na stronach EBIB pod adresem: http://www.ebib.pl/2005/70/jastrzab_kotynska.php.

6.2. Dziedzictwo Regionu i Europy. Cymelia ze zbiorów Biblioteki Uniwersyteckiej we Wrocławiu. Digitalizacja i udostępnienie w sieci.

Dzięki kilkuletnim działaniom w ramach tego projektu wykonano cyfrowe kopie 415 dzieł w 483 wol. W wyborze obiektów kierowano się ich unikatowością, związkami z Polską lub powiązaniem z regionem Śląska. Do projektu zakwalifikowano m.in. dzieło dedykowane polskiemu królowi Władysławowi IV⁶, śpiewnik wydany w 1855 r. w Kluczborku, dla polskich ewangelików na Śląsku⁷. Więcej informacji o wytypowanych do projektu zbiorach podaje przygotowana w jego ramach publikacja [13]. Dzięki projektowi melomani na całym świecie uzyskali dostęp do najcenniejszych i najrzadszych dzieł muzyczny przechowywanych w BUWr, które niejednokrotnie odzyskały dawną świetność po przeprowadzonych zabiegach konserwatorskich.

6.3. Rudolphina

W latach 2014–2015 OZM zaangażowany był w realizację projektu *Bibliotheca Rudolphina* wykonywanego wspólnie z Wrocławskimi Kameralistami Cantores Minores Wratislavienses.

The screenshot shows the digital library interface for 'Bibliotheca Rudolphina' at the University of Wrocław. The page features a search bar with the text 'Bibliotheca Rudolphina' and a 'Szukaj' button. Below the search bar, it indicates 'Znaleziono : 310' items. A list of search results is displayed, including titles and authors such as 'Gratulatoria in sacrum nuptiale ornatisimi et doc...' by Kircher, Athanasius (1602-1680), and 'Ein Gesangbuch der Brüder im Behemen unnd Merhere...' by Luther, Martin (1483-1546).

Ryc. 3 Kolekcja „Bibliotheca Rudolphina” w BCUWr.

Źródło: <http://www.bibliotekacyfrowa.pl/dlibra>

⁶ P.F. Buchner, *Concerti ecclesiastici* [...], Venezia, 1644. Dostępny w: <http://www.bibliotekacyfrowa.pl/publication/37025>.

⁷ 300 polskich melodi choralnych do ewangelicko-polskiego kancjonału, Kluczbork, 1855. Dostępny w: <http://www.bibliotekacyfrowa.pl/publication/32492>.

Projekt, finansowany w ramach Wieloletniego Programu Rządowego Kultura+/Digitalizacja, miał na celu wirtualne scalenie muzykaliów z historycznej biblioteki księcia legnicko-brzeskiego, Jerzego Rudolfa. W pierwszym etapie BUWr zeskanowała 219 dzieł w 46 woluminach ze zbiorów Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Legnicy, oraz 45 dzieł drukowanych w 20 wol. i 3 dzieła rękopiśmienne, pochodzące z zasobów BUWr. Drugi etap objął wykonanie merytorycznych opisów. W efekcie tych prac w Bibliotece Cyfrowej Uniwersytetu Wrocławskiego (BCUWr) znalazło się ponad 11 000 skanów dzieł z muzycznej części rudolfińskiej kolekcji, które można przeglądać po wpisaniu w wyszukiwarce BCUWr frazy *Bibliotheca Rudolphina* (ryc. 3). Dodatkową formą promocji projektu była seria koncertów, a także nagranie sześciu płyt kompaktowych, które wysłano do ważniejszych polskich i światowych bibliotek.

6.4. Działalność Upowszechniająca Naukę (DUN)

W 2015 r. OZM otrzymał w ramach DUN dofinansowanie od Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego na komputerowe opracowanie 500 druków muzycznych związanych ze Śląskiem⁸. Dzięki umieszczeniu opisów w katalogu NUKAT wiele unikatowych dzieł dawnych śląskich twórców widoczne będzie nie tylko w komputerowym katalogu lokalnym BUWr, ale również za sprawą VIAF w wielu międzynarodowych bazach bibliotecznych.

7. Rola Biblioteki Cyfrowej UWr w propagowaniu kultury muzycznej

Niewątpliwie, wśród narzędzi rozpowszechniających wirtualnie wrocławską kolekcję muzyczną, największą rolę odgrywa Biblioteka Cyfrowa UWr. W zasadzie każdy z projektów realizowanych przez OZM, wiąże się z udostępnieniem wybranych muzykaliów w cyfrowej postaci. Od momentu jej uruchomienia na serwerach BUWr umieszczono już ponad 18 000 plików dzieł muzycznych z różnych części kolekcji OZM. Nieocenioną zaletą prezentacji muzykaliów w postaci cyfrowej jest wirtualne scalenie całego dorobku twórczego kompozytorów, których pojedyncze dzieła rozproszone są w wielu lokalizacjach. Dzięki przynależności wrocławskiej BC do Federacji Bibliotek Cyfrowych opisane szczegółowo skany znaleźć można w ogólnopolskiej bazie kopii cyfrowych. Dodatkowym atutem cyfrowego udostępniania zbiorów muzycznych jest ich

⁸ Jest to autorski projekt pracowników OZM pt. „Upowszechnianie informacji o śląskich drukach nutowych ze zbiorów zabezpieczonych oraz dawnych bibliotek Wrocławia poprzez ich opracowanie bibliograficzne w systemie Virtua”.

prezentowanie w Europejskiej Bibliotece Cyfrowej – *Europeana*, która udostępnia ogólnoeuropejski dorobek twórczy.

Fakt indeksowania zasobów BCUWr przez największe wyszukiwarki internetowe znacznie podnosi jej prestiż.

8. Kopie cyfrowe dzieł mikrofilmowanych

Muzyczne stare druki i rękopisy, podobnie jak inne zbiory, już od kilkadziesiąt lat Biblioteka zabezpiecza na mikrofilmach. Ta forma kopiowania ma w zamyśle zarówno cel archiwizacyjny, jak i praktyczny. Nie ma potrzeby udostępniania oryginałów, nie zamykając jednocześnie dostępu do zabytkowych zbiorów wszystkim osobom zainteresowanym.

Od 2013 r. Pracownia Reprografii i Digitalizacji (PRiD) rozpoczęła skanowanie mikrofilmów z muzykami, których przeglądanie na mikrofilmach było dość uciążliwe, ze względu na ograniczone możliwości sprzętu. Obecnie, użytkownicy zbiorów OZM mogą przeglądać na terminalach BUWr już ponad 400 kopii dzieł, nie ujętych w BC, dostępnych dotąd oprócz oryginału tylko na mikrofilmach. Nowa forma tego rodzaju dostępu do zasobów, oprócz większego komfortu korzystania, daje czytelnikowi zdecydowanie więcej możliwości w zakresie wykorzystania jakości obrazu. Baza zeskanowanych dzieł, usprawnia również pracę bibliotekarza muzycznego, ułatwiając wyszukiwanie konkretnych partii dzieła, przeznaczonych do kopiowania dla czytelnika.

Bardzo istotnym jest również fakt, że mikrofilmy w tradycyjnej formie przyjęły rolę archiwum, nie zaś nośnika do przeglądania dzieł i/lub źródła wykorzystywanego do dalszej reprodukcji.

Zakończenie

Dzięki zastosowaniu nowoczesnego sprzętu, a także oprogramowania wspierającego pracę biblioteczną, pracownicy OZM uczestniczą w licznych projektach zewnętrznych, dzięki którym opisy bibliograficzne wrocławskich muzykaliów umieszczane są w międzynarodowych bazach, kilkusetletnie unikatowe utwory utrwalane są w postaci dźwiękowej przez uznanych artystów, a tysiące dzieł muzycznych dostępnych jest w Internecie za pośrednictwem Biblioteki Cyfrowej UW. Długoletnie prace dokumentacyjne prowadzone w Oddziale Zbiorów Muzycznych, zaowocowały uaktualnieniem wcześniejszych spisów, a także wydaniem katalogów opisujących aktualny stan ilościowy poszczególnych części kolekcji. Pojawienie się nowych technologii wykorzystywanych do prezentowania wrocławskich muzykaliów niewątpliwie ułatwiło dostęp do nich użytkownikom na całym świecie. O potrzebie kontynuowania tych prac świadczyć może

duże zainteresowanie śląską kulturą muzyczną. Muzykalia przechowywane w Bibliotece Uniwersytetu Wrocławskiego, dzięki swojemu powiązaniu z lokalną twórczością, są nieocenionym świadectwem tradycji muzycznej Śląska, a także źródłem do dalszych badań dziejów kultury muzycznej tego regionu.

Bibliografia załącznikowa

1. BURCHARD, M. (oprac.). *Format USMARC rekordu bibliograficznego dla druku muzycznego*. Warszawa, Wydaw. SBP, 1997. Propozycje i Materiały – Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich, 15. ISBN 83-85778-77-2.
2. KŁOSOWICZ, V. Tabulatura lutniowa Gregora Kregla ze zbiorów Biblioteki Uniwersyteckiej we Wrocławiu. *Zeszyty Naukowe Akademii Muzycznej im. Karola Lipińskiego we Wrocławiu*. Wrocław: Akademia Muzyczna we Wrocławiu, 1992, z. 59, s. 61–82. ISSN 0239-4871.
3. KOLBUSZEWSKA, A. Historische Grundlagen der Musiksammlungen in der Universitätsbibliothek zu Breslau. W: *Die Musik der Deutschen im Osten und ihre Wechselwirkung mit den Nachbarn*, hrsg. von Klaus Wolfgang Niemöller und Helmut Loos. Bonn: Gudrun Schröder Verlag, 1994, s. 295–302. Deutsche Musik im Osten, Bd. 6. ISBN 3-926196-25-4.
4. KOLBUSZEWSKA, A. *Katalog mikrofilmów druków muzycznych Biblioteki Uniwersyteckiej we Wrocławiu ze zbioru Królewskiego Gimnazjum w Brzegu = Katalog der Mikrofilme von Musikdrucken der Universitätsbibliothek in Breslau aus der Sammlung des Königlichen Gymnasiums in Brieg*. Wrocław: Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, 1995. Acta Universitatis Wratislaviensis, No 1733 = Bibliothecalia Wratislaviensia, 3. ISBN 83-229-1330-3, ISSN 0239-6661.
5. KOLBUSZEWSKA, A. *Katalog muzycznych dzieł teoretycznych XVI i XVII wieku*. Wrocław: Biblioteka Uniwersytecka we Wrocławiu, 1973.
6. KOLBUSZEWSKA, A. *Katalog rękopisów muzycznych XVIII i XIX wieku Biblioteki Uniwersyteckiej we Wrocławiu ze zbiorów wrocławskiego kościoła św. Elżbiety = Katalog der Musikhandschriften des 18. und 19. Jahrhunderts der Universitätsbibliothek Breslau aus den Sammlungen der Breslauer St. Elizabethkirche*. Wrocław: Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, 2008. Acta Universitatis Wratislaviensis, No 2997 = Bibliothecalia Wratislaviensia, 8. ISSN 0239-6661, ISSN 1425-8072, ISBN 978-83-229-2929-2.
7. KOLBUSZEWSKA, A. *Katalog zbiorów muzycznych legnickiej biblioteki księcia Jerzego Rudolfa „Bibliotheca Rudolphina”*. Legnica: Legnickie Towarzystwo Muzyczne, 1992.
8. KOLBUSZEWSKA, A. Legniccy kompozytorzy w zbiorach Biblioteki Uniwersyteckiej we Wrocławiu (Dokumentacja źródeł XVI-XVII wieku) = Die Liegnitzer Komponisten in den Beständen der Universitätsbibliothek Wrocław. W: *Beiträge zur Musikgeschichte Schlesiens. Musikkultur – Orgellandschaft. Tagungsbericht Liegnitz 1991*, hrsg. von Jarosław Stępowski

- und Helmut Loos. Bonn: Gudrun Schröder Verlag, 1994, s. 263–283. Deutsche Musik im Osten, 5. ISBN 3-926196-22-X.
9. KOLBUSZEWSKA, A. O księgozbiorze muzycznym Biblioteki Uniwersyteckiej we Wrocławiu. *Zeszyty Naukowe PWSM we Wrocławiu*. Wrocław: Państw. Wyższa Szkoła Muzyczna we Wrocławiu, 1981, z. 28, s. 175–184. ISSN 0239-4871.
 10. KOLBUSZEWSKA, A. Poznajemy zbiory specjalne Biblioteki Uniwersyteckiej. Oddział Zbiorów Muzycznych i jego zbiory. *Przegląd Uniwersytecki. Pismo informacyjne Uniwersytetu Wrocławskiego*. Wrocław: Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, 2003, nr 2, s. 27–28. ISSN 1425-798X.
 11. KOLBUSZEWSKA, A. Schütz-Drucke in der Bibliothek Uniwersytecka Wrocław. *Schütz-Jahrbuch*. Kassel: Bärenreiter, 1987, Jg. 9, s. 119–122. ISSN 0174-2345.
 12. KRZYWICKA, B. Komputeryzacja Oddziału Zbiorów Muzycznych. W: *Komputeryzacja Biblioteki Uniwersyteckiej we Wrocławiu – dziesięć lat doświadczeń*, red. Grażyna Piotrowicz. Wrocław: Centrix.pl s.c. Krzysztof Cebula i Tomasz Kalota, 2006, s. 148–150. ISBN 83-921013-2-4, 978-83-921013-2-1. Dostępny w: <http://www.bibliotekacyfrowa.pl/publication/958>.
 13. OSOWSKI, M. Cenne muzykalia w Oddziale Zbiorów Muzycznych Biblioteki Uniwersyteckiej we Wrocławiu. W: *Dziedzictwo Regionu i Europy. Cymelia ze zbiorów Biblioteki Uniwersyteckiej we Wrocławiu. Digitalizacja i udostępnienie w sieci*, red. Adam Żurek przy współpr. Ewy Pitak i Grażyny Piotrowicz [w druku].
 14. PRZYWECKA-SAMECKA, M. Gabinet Muzyczny Biblioteki Uniwersyteckiej we Wrocławiu. *Bibliotekarz : Czasopismo poświęcone sprawom bibliotek i czytelnictwa*. Warszawa: Biblioteka Publiczna m. st. Warszawy, 1953, R. 20, nr 3, s. 86–87. ISSN 0208-4333.
 15. WOJNOWSKA, E. RISM w Polsce. W: *Sekcja Bibliotek Muzycznych Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich – Polska Grupa Narodowa IAML 1964–2004. Materiały z Nadzwyczajnej Ogólnopolskiej Konferencji Bibliotekarzy Muzycznych, Warszawa, Biblioteka Narodowa, 20–22 października 2004*, red. Piotr Maculewicz, Andrzej Spóz. Warszawa: Wydawnictwo SBP, 2005, s. 213–230. ISBN 83-89316-48-X.

